

Şiir ve resim arasında kırk gün kırk gece

Ülkemizin yetkin sanat ve kültür tarihçilerinden Metin And'ın 'Kırk Gün Kırk Gece' adlı çalışması bizi renkler, imgeler, seslerle örülü, hem sanatları hem de çağları incelemek için pek elverişli bir alan olan Osmanlı şenliklerine götürüyor.

Eski toplumlarda şenlikler, düğünler, geçit alayları birden çok görevi birlikte yüklenirler. Toplum katmanları arasında bir süreklilikli iletişim, etkileşim, paylaşım ve oyun vazifesi görürler. Ülkemizin yetkin sanat ve kültür tarihçilerinden Metin And öteden beri Anadolu kavimlerindeki bu süreklilikli araştırmış, dün ile bugün arasındaki bağlantıları kurmuştur. Sabri Koz editörlüğündeki (şüphesiz bu sıfatın ötesindedir onun kitaplara katkısı) 'Kırk Gün Kırk Gece' adlı çalışmasıyla And; 'Osmanlı Düğünleri, Şenlikleri ve Geçit Alayları'na götürüyor bizi. 'Osmanlı şenliklerinin çağların teknolojisi, toplum yapısı, siyasal ve ekonomik etkinlikleri yanında çeşitli sanatları incelemek için en elverişli bir alan' olduğunu özellikle vurgulayarak başlıyor söze. Şenlikleri takvime bağlı olan ve olmayan olarak iki ana başlığa ayırdıktan sonra, 'Osmanlı şenliklerinin takvimle ilişkisinin yok gibi' olduğunun altını çiziyor. Bu ayrımı önemli çünkü bu vesileyle şenlikler değişime ve yeni yorumlara imkân sunuyorlar. '...düzen ve düzensizlik hatta kutsal ve din dışı karşıtlığı' bu özelliği besleyip perçinliyor.

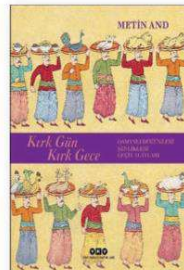
Bir tür doğrudan özgürleşme ve sosyalleşme olduğu kadar düzenin dışına çıkma etkinliğidir şenlikler. İktidar tarafından toplumun basıncını almak için de uygulanan yumuşak bir onaylanma yöntemidir. '... herkesin etkin biçimde katıldığı, kültür düzeni ve baskıların kaldırıldığı, geçici bir süre için dizginlerinden boşalmış bir enerji ve büyük savurganlığın, başıboşluğun hüküm sürdüğü bir yaşantı' olarak insanın gösterme ve görünme arzusunun da içerirler. Ekonomik, sosyal, dini, estetik, siyasal, ruhsal bir dönüştürler. Mutlaka belli bir gerekçeye dayanırlar ve gerekçeye göre düzenleri ve içerikleri şekillenir. Sunnet düğünü ile evlenme, doğum ile fetih birbirinden ayrışır. Yeri, düzeni ve programı vardır hepsinin.

Osmanlı iktidar ve kültürel dizgesi kendi başatlığını mutlaka öne çıkarır. Yemek, yarışma, gösteri, güç istenci olmazsa olmazlardandır.

Metin And yerinde bir tespitle, Osmanlı şenliklerini bugüne taşıyan iki temel olgunun şiir ve resim sanatları olduğunu söyler: "Gerek şiir gerekse resim sanatları şenliklerin yarınlara kalmasını sağlayan, onları ölümsüzleştiren iki önemli araçtır." Ve And, bir kez daha söz alarak "Şenliklerin yapısı bile şiirin yapısı gibidir: Renkler, imgeler, simgelerle örülmüştür" der. Ona göre, renk, ses, görüntü bu şenliklerin ruhunu yansıtır. 16'ncı yüzyıldan itibaren bağımsızlık kazanan Osmanlı resminin (minyatür) şenlikleri anlamamızı şiire nazaran daha da kolay kıldığını altını çizen And, padişahı başlatarak yöneticilerin şiirle kurdukları yakın ilişkinin önemini de anmadan geçmez.

Öte yandan bir ayrıntı benim her zaman ilgimi çekmiştir. Hemen her meslek erbabının kendisine has renklerle padişahın önünden geçtiği törenlerde şairlere rastlanmazdır. Bu, patronaj esaslı eski şiir sisteminde, çok incelikle ayarlanmış bir denge gibi gelir bana.

Öteki türlü şairlerin önünde veya arasında padişahın da yürümesi gerekirdi. Müzik, dans, gösteri, drama. Hayatın cümbüşü hepten burada. Cemal Süreya'nın deyişiyle 'bir kitapta resim' şartsa eğer, 'sanatların doğal yeri ve kabı' olarak şenlikler, Osmanlıların kendi oluşlarını görsellikle nasıl yansıttıklarını izlememiz açısından zengin içerikler sunmaktadırlar.

**KIRK GÜN
KIRK GECE**
OSMANLI
DÜĞÜNLERİ
- ŞENLİKLERİ -
GEÇİT ALAYLARI
Metin And
Yapı Kredi Yayınları, 2021
376 sayfa, 135 TL.